

Zmaga Prošt,
predsednica Zveze društev za socialno gerontologijo Slovenije

Sprehod skozi čas Kronološka nanizanka dogajanja na poti

Pričujoča kronološka nanizanka dogajanja na poti od eksperimentalnega projekta do trdno zasidranega programa Skupin starih ljudi za samopomoč, od neformalnih srečanj voditeljev do oblikovanja Zveze društev za socialno gerontologijo Slovenije, je le opomnik za korake, ki smo jih naredili v tem času in naj bo spodbuda za izdelavo celovite, večplastne analize in ocene uspešnosti in učinkovitosti našega programa in organiziranega delovanja. Spet je torej tu, kakor pred dvajsetimi leti, nov izziv za strokovne delavce in sodelavce s področja socialnega varstva.

Program Skupine starih ljudi za samopomoč (v nadaljevanju SSLS) se je rodil zaradi srečnega naključja. Socialni delavec Tone Kladnik (zaposlen na Centru za socialno delo Koper) in Branka Knific (zaposlena na Centru za socialno delo Piran) sta se strokovno usposabljala za skupinsko delo v didaktični skupini Društva terapevtov za alkoholizem. Poleg dela na področju socialne alkoholologije in rejništva sta izbrala tudi področje skupinskega dela s starostniki. Nagovorila sta stanovalce Doma upokojencev v Izoli in spomladi 1987. leta z njihovo privolitvijo in soglasjem vodstva doma zastavila skupinsko delo po metodi skupin za samopomoč. **Tone in sovoditeljica, socialna delavka -pripravnica, Roberta Zerbo, sta se prvič srečala s skupino stanovalcev, ki se je kaj kmalu poimenovala LIPA, 5. marca 1987, Branka in njena sovoditeljica Dragica Rihter, socialna delavka, pa s skupino HRAST, dva tedna pozneje, 19. marca 1987.** Tone in Branka, oba z izjemnim čutom za ljudi, temeljitim strokovnim znanjem in veščinami za delo z ljudmi v tiski, sta bila pravšnja strokovnjaka, človeka za preizkušanje novega, drugačnega. Izkazalo se je, da je takšna oblika skupinskega dela s starejšimi ljudmi primerna in potrebna, saj omogoča aktivno vključevanje posameznikov, njihovo medosebno povezovanje, zadovoljevanje nematerialnih potreb po človeški bližini, pripadnosti in sodelovanju. Člani skupin so zasijali v svoji enkratnosti, se doživljajsko in medčloveško prebujali. Ko so spregovorili o sebi, o bogatih življenjskih izkušnjah, se je obudilo njihovo človeško dostojanstvo, krepila se je samopodoba. Lepo so sprejeli voditelje skupin, pripadnike srednje generacije. Med njimi so se tkale tesne osebne vezi, skupine so preraščale v nerazdružljive prijateljske družčine in zunanjemu svetu sporočale, da jim je dobro, ko so tako povezani med seboj.

Spodbudni rezultati nove metode dela s starejšimi ljudmi, pozitivni zgled obeh voditeljev, so odmevali med kolegi in kolegicami, strokovnimi delavci zaposlenimi na področju socialnega varstva. Tako so začeli ustanavljati skupine najprej bližnji kolegi in kolegice obalnih centrov za socialno delo, domov za starejše, kaj kmalu pa tudi v drugih predelih Slovenije.

Novost so podprli številni razvojno naravnani direktorji in direktorice javnih zavodov, tako centrov za socialno delo kot tudi domov za starejše. V domovih so prepoznali, da je nova metoda dela prispevala k aktiviranju stanovalcev, jih obudila iz otopelosti in obogatila programske vsebine dela. Centri za socialno delo, vpeti s svojo dejavnostjo v širšo skupnost, so ponudili možnost združevanja v samopomočne skupine starejšim

20
LET

20. obletnica programa Skupine starih ljudi za samopomoč

15
LET

15. letnica organizacije

ljudem, ki so bili osamljeni, izolirani in so živeli na svojih domovih. **Prvo skupino starejših v domačem okolju je 13. novembra 1989 v brkinski vasici Veliko Brdo ustanovila Mimica Primc, socialna delavka in direktorica Centra za socialno delo Ilirska Bistrica.**

Razcvet novih skupin je bil podlaga za zasnovano in izvedbo akcijsko raziskovalnega projekta "Skupine starih za samopomoč", ki ga je v letih 1989 do 1991 izvajal Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo. Projekt je vodil raziskovalec na Inštitutu, dr. Jože Ramovš, ki se je programu priključil kot supervizor, njegova najožja strokovna sodelavca na terenu sta bila Branka Knific in Tone Kladnik, sodelovalo je še 63 sodelavcev, voditeljev skupin po domovih za stare in v domačem okolju. Cilji projekta so bili: izdelava teoretičnih temeljev in metodologije za delovanje skupin starih za samopomoč v domovih in v domačem okolju, preizkusiti delovanje skupin v praksi in ovrednotiti rezultate, izbrati model za zbiranje in usposabljanje prostovoljnih sodelavcev za vodenje skupin ter spoznanja in ugotovitve zbrati in objaviti v posebnem priročniku, ki bo podlaga za uvajanje nove metode dela s starimi ljudmi.

Vsi cilji projekta so bili doseženi, rezultate so objavili leta 1992 v metodičnem priročniku "Skupine starih za samopomoč"; avtorji so: Jože Ramovš, Tone Kladnik, Branka Knific in sodelavci.

V začetku leta 1992 je delovalo 50 skupin; vodilo jih je 60 strokovnih sodelavcev-voditeljev in sicer na Obali, na območju Ilirske Bistrice, Postojne, v Predddvoru, v Savinjski dolini, Sežani, Velenju, v Gradišču nad Prvačino in na Vrhniki. 40 skupin je delovalo v osmih domovih za starejše ljudi, po ena skupina v desetih krajevnih skupnostih. V domove za starejše so prihajali kot prostovoljci, voditelji skupin, strokovni delavci centrov za socialno delo, kar je pomenilo drugačno, boljše povezovanje in sodelovanje tako med javnimi zavodi kot med strokovnimi delavci le-teh, predvsem pa je prispevalo k razvoju novega strokovnega pristopa pri delu s starimi ljudmi.

V začetku leta 1992 je delovalo 50 skupin; vodilo jih je 60 strokovnih sodelavcev-voditeljev in sicer na Obali, na območju Ilirske Bistrice, Postojne, v Predddvoru, v Savinjski dolini, Sežani, Velenju, v Gradišču nad Prvačino in na Vrhniki.

Za nadaljnji načrten strokovni razvoj projekta je bil pomemben v eksperimentalni fazi preizkušen in izdelan model usposabljanja za delo s skupinami starih za samopomoč (informativna predavanja in tečaji, sistematično šolanje voditeljev, stalno izpopolnjevanje voditeljev, njihovo medsebojno povezovanje, spremljanje in podpora v intervizijskih in supervizijskih skupinah).

Da bi pionirsko delo napredovalo, so voditelji skupin starih za samopomoč 23. junija 1992 v Ljubljani ustanovili Združenje za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije (v nadaljnjem besedilu Združenje). V društvo Združenje so se povezali strokovni delavci in sodelavci, ki so poklicno ali ljubiteljsko delali za bolj kakovostno življenje starih ljudi na področju medčloveških odnosov. Člani Združenja so v skladu s Pravili in programom lahko postali voditelji skupin starih za samopomoč in tisti strokovnjaki, ki so osebno sodelovali pri delu s starimi ljudmi na socialno odnosnem področju. Združenje si je zastavilo kot temeljne cilje: razvijanje doktrine in metodike socialne gerontologije in gerontagogike, medsebojno izmenjavo izkušenj in spoznanj pri delu s starimi ljudmi, razvijanje in širjenje skupin za samopomoč starim ljudem ter izobraževanje in usposabljanje na tem področju. Vse te cilje je Združenje kot odgovorni nosilec projekta, kasneje preventivnega oziroma razvojnega programa na področju socialnega varstva, uresničevalo v vseh letih, vse do preoblikovanja iz enovitega društva v Zvezo društev za socialno gerontologijo Slovenije sredi leta 2005.

Drugi pogoj za včlanitev v društvo pa je bil osebno in strokovno zavzemanje za medčloveško pomoč starim ljudem, za preseganje predsodkov do starosti in starih ljudi ter njihove osamitve od mlade in srednje generacije.

Ob ustanovitvi so bile skupine preko svojih voditeljev organizacijsko povezane v tri sekcije: Primorsko, Gorenjsko in Savinjsko-šaleško sekcijo. Uveden je bil tudi sistem evidentiranja in spremljanja nastajajočih skupin, sproti so izpolnjevali popisne matične liste za vsako skupino in jih pošiljali v centralni register.

Razvoj in širitev projekta sta terjala nenehno prilagajanje organizacijskih oblik, zato da bi zagotovili strokovno spremljanje in podporo ter uresničevali temeljno poslanstvo projekta oziroma programa.

Usposabljanje voditeljev skupin starih ljudi za samopomoč ter usposabljanje organizatorjev lokalnih mrež in supervizorjev za program SSLS, je v začetku na podlagi dogovora izvajal Inštitut dr. Antona Trstenjaka. Vse organizacijske in vsebinske naloge, delo na terenu: pridobivanje naklonjenosti za uvajanje novega programa med vodilnimi delavci javnih socialno varstvenih zavodov, pri vodstvih humanitarnih in dobrodelnih organizacij ter nekaterimi strokovnimi združenji, pristojnih v lokalnih skupnostih; nabor prostovoljcev, ustanavljanje skupin, delo številnih intervizijskih skupin, povezovanje skupin preko voditeljev v lokalne mreže, sekcije in nacionalno mrežo ter podporo ustanavljanju medgeneracijskih društev, pa je vodilo Združenje.

Ključno vlogo pri razvoju in vraščanju programa v slovensko socialo sta odigrala mag. Tone Kladniku, predsednik Združenja od ustanovitve 1992 do jeseni leta 2001 in Branka Knific, tajnica Združenja v istem obdobju, v tesni navezi s kolegi, člani organov Združenja ter organizatorji lokalnih mrež SSLS oziroma voditelji posameznih sekcij, v katere so se le-te združevale po regijah.

V letu 1995 so se redno mesečno srečevali voditelji skupin, ki so delovale na območju Obale, Žalca, Maribora, Preddvora, Ilirske Bistrice, Ajdovščine, Koroške in Idrije. Prva lokalna mreža skupin starih za samopomoč je bila ustanovljena 12. decembra 1995 v Ajdovščini. V naslednjih letih se je model sočasnega usposabljanja prostovoljcev za vodenje skupin in hkratnega ustanavljanja skupin starih ljudi za samopomoč v določenem okolju izkazal kot dobra osnova za vzpostavljanje trdnih lokalnih mrež skupin.

Ob koncu leta 1996 je delovalo 286 skupin, v njih je sodelovalo 3000 starih ljudi in 300 prostovoljnih sodelavcev-voditeljev.

Ob koncu leta 1997 se je število skupin dvignilo na 362 (170 v domovih upokoјencev in 192 v domačem okolju), sodelujočih je bilo že preko 4000 starih ljudi in voditeljev. Za povezovanje voditeljev po regijah je skrbelo 11 organizatorjev lokalnih mrež, ki so sodelovali tudi na nacionalni

ravni in tako delovali kot razvojna in povezovalna skupina.

Do leta 1995 je usposabljanje zaključila tretja generacija prostovoljnih sodelavcev-voditeljev skupin (potekalo je v Ljubljani), po letu 1996 smo izvajali usposabljanje v različnih okoljih po Sloveniji, saj so prihajali v naše vrste laični sodelavci, ki so lahko sodelovali le v svojem prostem času. V letih 1995 in 1996 se je že usposabljala prva generacija organizatorjev mrež in supervizorjev v projektu, leto zatem je vstopila druga. Skupina ključnih ljudi, ki so vodili skupine starih ljudi za samopomoč, je postajala vse bolj heterogena, zato je bilo skupno učenje ob neposrednem delu s skupinami zelo pomembno.

Med nami so razlike v teoretičnem znanju in izkušnjah, vendar smo vsi pionirji v postavljanju mreže v Sloveniji. Gradimo nekaj novega, česar se ne moremo naučiti iz nobene literature, niti iz izkušenj Evrope. Branka Knific, poročilo Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ob koncu leta 1996

Od leta 1994 dalje je preventivni socialni program Združenja sofinanciralo MDDSZ, ki je z zanimanjem spremljalo naš razvoj. Entuziasti, v pretežni meri strokovni delavci javnih zavodov, smo razvijali in uvajali civilni program. Valilnice so bile formalno državne ustanove s svojimi pravili in normami ter seveda omejitvami. Glede na prepoznane potrebe starejših ljudi in pozitivne učinke nove metode strokovnega dela, so spodbujale uvajanje projekta (omogočile in financirale usposabljanje svojim zaposlenim, ki so ustanavljali skupine), nobena pa ni bila pripravljena in sposobna prevzeti bremena delovanja celotne mreže skupin v določenem okolju. Zato smo o strategiji nadaljnega razvoja projekta v letu 1996 razpravljali v skupini organizatorjev lokalnih mrež ter na supervizijskih srečanjih s supervizorkami Marto Vodeb-Bonač, prof. Wengerjevo iz Velike Britanije in dr. Angeliko Groterath. Z njihovo pomočjo smo prepoznali večplastnost programa in nujnost po takojšnjem urejanju organizacijskih zadev za njegov obstoj in nadaljnji razvoj. Zmeda, nelagodje in konflikti so se pojavljali na več ravneh. Pri vseh, ki smo imeli socialno varnost zagotovljeno na CSD oziroma v domovih upokoјencev, se je pojavil notranji konflikt oziroma dilema ob razmejevanju med vlogo strokovnega delavca javnega zavoda in prostovoljnega sodelavca, voditelja skupine, člana Združenja - nevladne organizacije. Izkazalo se je, da so v boljši poziciji laični sodelavci, ki so svojo pripadnost od vsega začetka izkazovali le Združenju. Nesoglasja in napetosti

so se pojavila tudi med posameznimi javnimi zavodi in Združenjem, saj so prvi dali svoj vložek v razvoj projekta, Združenje pa je čutilo potrebo po osamosvajanju in avtonomiji ter umeščanju v skupnost. Počasi smo preraščali in presejali razdvojenosti ter nasprotja.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je na našo pobudo 1996. leta imenovalo posebno komisijo, ki je dobila nalogo, da preuči možnosti za profesionalizacijo na področju organiziranja mreže skupin. Zadeva se je začela razpletati šele leta 1999, ko je komisija za strokovni in finančni nadzor pri Ministrstvu ugotovila, da je projekt prerasel okvire volonterskega delovanja in nujno potrebuje profesionalca - strokovnega delavca v segmentu organizacije in vodenja lokalne in nacionalne mreže skupin.

Od leta 1994 dalje je preventivni socialni program Združenja sofinanciralo MDDSZ, ki je z zanimanjem spremljalo naš razvoj. Entuziasti, v pretežni meri strokovni delavci javnih zavodov, smo razvijali in uvajali civilni program.

V Združenju smo se v začetku leta 1997 odločili za preoblikovanje pokrajinskih sekcij (bilo jih je že 20 in pet v ustanavljanju) v samostojna lokalna medgeneracijska društva po zgledu društva Združenje LUČKA Mežiška dolina, ki je bilo na pobudo Zmage Prošt ustanovljeno 3. decembra 1994 in je poleg drugih programov pod svoje okrilje sprejelo tudi projekt skupin starih za samopomoč, ko je prerasel svoj inkubator - Center za socialno delo Ravne na Koroškem. Podobno so ravnali v Žalcu, kjer je bilo avgusta 1996 ustanovljeno Društvo za razvoj civilnih iniciativ MOST.

V začetku leta 1997 se je pričel proces preoblikovanja pokrajinskih sekcij (bilo jih je že 20 in 5 v ustanavljanju) v samostojna lokalna medgeneracijska društva.

Proces ustanavljanja medgeneracijskih društev (MD) je stekel šele po letu 1998. Maja so v Novem Mestu ustanovili Medgeneracijsko društvo ŽAREK. V letu 1999 so bila ustanovljena MD ČEBELICA v Radovljici, MD ZIMZELEN v Cerknici in MD DRAVA v Mariboru, v letu 2000 pa MD JESEN v Ilirski Bistrici, MD MAVRICA v Poljčanah, MD SVETILNIK v Kopru, MD PRISTAN v Piranu, MD NAŠE VEZI v Novi Gorici ter JESENSKI CVET v Domžalah. Leta 2001 je bilo ustanovljeno MD OLJKA v Polzeli, leta 2002 pa MD ŠTIRJE LETNI ČASI v Ajdovščini ter MD LOGAŠKE LIPE v Logatcu. V letu 2005 je nastalo MD za samopomoč SAVINJA v Celju, leta 2006 sta se jim pridružila še MD ZROKO V ROKI v Kranju in MD KORAK v Idriji.

Medgeneracijski tabori so postali stalen dopolnilni program.

Že leta 1994 je Združenje za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije izvedlo prvi medgeneracijski tabor. Medgeneracijski tabor je temeljil v potrebi po povezovanju med otroki in mladino, ki so bili aktivni v skupinah mladih za zdravo življenje in dobre medčloveške odnose (Koper, Piran, Izola, Ilirska Bistrica, Žalec, Nova Gorica, Škofja Loka ...) s članicami in člani skupin starih ljudi za samopomoč.

V okviru Združenja smo do leta 1998 organizirali pet medgeneracijskih taborov (zasnovala in organizirala jih je Branka Knific), na vsakem od njih je sodelovalo preko 80 oseb. Običajno so potekali v Zgornjih Gorjah pri Bledu in so bili opredeljeni kot učna baza za voditelje skupin ter druge strokovnjake s področja socialnega varstva. Številne kolege je osebna izkušnja prepletanja treh generacij na taboru tako navdušila, da so tovrstne oblike druženja samostojno organizirali tudi v svojem okolju. **Medgeneracijski tabori so tako postali stalen dopolnilni program, ki ga praviloma organizirajo in izvajajo lokalna medgeneracijska društva, strokovno in finančno pa jih podpira nacionalna organizacija.**

Leto 1997 je zaznamovalo poleg konstantne rasti in vključevanja novih okolij sodelovanje Združenja v PHARE projektu projekt "Človek za stare ljudi". Naša partnerska organizacija je bil Ce.I.S. iz Rima, domača pa Inštitut dr. Antona Trstenjaka, ki je na podlagi pooblastila Združenja prevzel finančni del izvedbe projekta. Sodelovanje z Inštitutom v tem projektu je generiralo mnoge probleme (neustreznost podatkov o financiranju projekta v škodo Združenja), ki so bili povezani z nenadnim in nedogovorjenim spreminjanjem imena programa. Razhajanja med kolegi Kladnikom, Knifičem in dr. Ramovšem smo vsi občutili kot zastoj utečenih dejavnosti in nelojalno ravnanje Inštituta pri izvajanju usposabljanj za delo s starimi na terenu. Čeprav so se ključne osebe v programu s pomočjo supervizorke Angelice Groterath iz Rima trudile vzpostaviti ravnovesje, do dialoga ni prišlo. Predstojnik Inštituta je ignoriral tudi pobude in zahteve izvršnega odbora Združenja (1999), tako da so rezultati skupnega projekta (še posebej poraba finančnih sredstev) še danes zaviti v temo.

Za vse nas je bila to bridka življenjska izkušnja, hkrati pa priložnost, da iščemo rešitve, premostimo nastale medosebne spore, ovrednotimo pomen svojega delovanja in opredelimo nadaljnjo smer razvoja. Nismo obupali in potonili, oporo, energijo za vztrajanje pri delu smo dobili v naših skupinah od naših iskrenih in zvestih prijateljev in prijateljic, starih ljudi, članov skupin za samopomoč. Odločili smo se, da bomo vztrajali, da bomo ohranili in nadgrajevali program, kar nam je uspelo in na kar smo ponosni.

Po tem dogodku se s sodelavcem nismo več ujeli, tako da smo v letu 2000 v Združenju v celoti prevzeli nase tudi odgovornost za izvajanje usposabljanja voditeljev skupin in organizatorjev lokalnih mrež ter za izvajanje supervizije v naši mreži skupin.

V Portorožu smo spomladi 1997 svečano proslavljali deseto obletnico ustanovitve prve skupine starih za samopomoč in bili deležni čestitk in pohval udeležencev v programu ter gostov.

V letih 1998 in 1999 program številčno ni bistveno napredoval, na srečo nismo beležili osipa. Organizatorji lokalnih mrež so sporočali, da so preobremenjeni, prav tako je bilo čutiti utrujenost pri nosilcih projekta. Naša težava

je bila neustrezna formalna organiziranost, saj nikoli ni bila v ravnovesju s stopnjo razvoja programa v lokalnih skupnostih in na nacionalni ravni. Vedno je zaostajala, saj smo bili osredotočeni predvsem na vsebinski del. - zagotavljanje pogojev za nemoteno delo obstoječih skupin. Organizirali smo se v projektne skupine, ki so pripravljale strokovne podlage za smotrno obliko organiziranosti glede na dosežen obseg in raznolikost vzpostavljene mreže skupin, potrebo po osamosvojitvi od javnih služb in umestitvi programa v našo nevladno organizacijo, kjer je nujno potrebno zaposliti profesionalca.

Sodelavce, ki so skrbeli za delo pri organizaciji mreže na terenu, smo prvič simbolično nagradili za opravljeno delo, dva meseca smo poskusno za polovični delovni čas zaposlili strokovno sodelavko za izvajanje nalog na nacionalni ravni. Izkazalo se je, da preprosto poleg svojih rednih delovnih obveznostih, prostovoljnega dela v skupinah za samopomoč in intervizijskih skupinah, izvajanja programa usposabljanja, ne zmoremo več sprejemati in opravljati dodatnih nalog. Nihče od kolegov, najožjih odgovornih nosilcev programa, glede na enoletno sofinanciranje ni tvegala, da bi se redno zaposlil v Združenju in tako ogrozil svojo socialno varnost in varnost svoje družine.

Jeseni 1999. leta smo naš program prijaviли na Razpis MDDSZ za sofinanciranje eksperimentalnih in razvojnih programov na področju socialnega varstva za petletno obdobje. Na razpisu smo uspeli in si tako za obdobje od leta 2000 do 2004 zagotovili bolj stabilne materialne pogoje za načrtno postopno zaposlovanje strokovnih delavcev in pokrivanje materialnih stroškov za delovanje programa na lokalni in nacionalni ravni.

Prvo leto petletnega sofinanciranja smo iskali ustrezno osebo, strokovnega delavca s področja socialnega varstva z izkušnjami in dobrim poznavanjem programa SSLS, ki bi bila pripravljena in sposobna prevzeti strokovno vodenje. Konec novembra 2000 je Izvršni odbor izbral na to mesto Danico Matjanec, univ. dipl. socialno delavko iz Maribora. Danica je začela z delom 1. februarja 2001 kot organizatorica in koordinatorica nacionalne mreže SSLS. Poleg strokovnih nalog potrebnih za delovanje skupin in usposabljanja novih voditeljev, je realizirala vrsto pomembnih sklepov izvršnega odbora in strokovnega sveta Združenja.

Tako smo v letu 2001:

- Pridobili status društva, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva, kar nam je odprlo nove možnosti za pridobivanje sredstev na javnih razpisih.
- Dejavnost našega Združenja je bila pri zavodu za statistiko RS razvrščena v skupino 85.323 - dejavnost dobrodelnih organizacij s področja socialnega varstva.
- Na volilnem občnem zboru smo sprejeli spremembo in dopolnitev Pravil Združenja (sedež smo prenesli na drug naslov in formalizirali poslovno enoto v Mariboru) ter sprejeli odločitev o preimenovanju programa v Skupine starih ljudi za samopomoč. **Za predsednico je bila izvoljena Zmaga Prošt, univ. dipl. psihologinja s Koroške.**
- Sprejeli smo odločitev za izdajanje revije Prepletanja, s katero smo želeli zagotoviti boljšo medsebojno obveščenost sodelujočih v projektu in širše javnosti, z objavo strokovnih člankov pa bogatiti strokovno in prostovoljsko delo. Zasnovali smo spletno stran Združenja.
- Izpeljali smo v letu 2000 začeto usposabljanje 60 kandidatov za vodenje skupin v Kopru in Novi Gorici ter začeli z usposabljanjem v Logatcu za 19, v Polzeli za 30, v Trebnjem za 18 in v Mariboru za 40 kandidatov.
- V različnih krajih po Sloveniji in na strokovnih srečanjih smo predstavljali Program SSLS in njegove dosežke. Prvič smo sodelovali na Festivalu za 3. življenjsko obdobje v Ljubljani.
- Odprli smo vrata svoje nevladne organizacije študentom in mladim raziskovalcem, da so dobili podatke in mentorsko pomoč za pripravo svojih diplomskih del.

Supervizorji, zunanje avtoritete iz tujine, ki niso bili obremenjeni z vpletenostjo v naše gibanje, so nam jasno sporočali, naj poglobimo zavedanje o kakovosti našega projekta in se usmerimo v proces učenja promocije lastnega dela.

Posebno kadar uvajamo skupine na področju, kjer jih do sedaj ni bilo, rezultati niso takoj vidni. Treba je vložiti veliko energije, vztrajnosti in potrpežljivosti.

V vašem okolju se pogosto na prvi pogled zdi, da so skupine nepotrebne, saj je dela veliko in časa premalo. Ko pa se začnemo pogovarjati, ko predstavimo naš projekt se lepo vidi, da tudi današnje vaško okolje ni več tako, kot je bilo včasih.

Nekoč so se ljudje družili ob delu, danes pa, ko večino dela opravijo stroji, se nimajo več s kom pogovarjati, ni več druženja, medsebojne pomoči, osamljenost in pomanjkanje socialnih vezi je prav tako problem življenja na vasi kot v mestu.

Danica Matjanec

- Ob koncu leta smo v bilanci dosežkov našeli 423 skupin (235 v domovih, 188 v domačem okolju). Vanje je bilo vključenih 4398 starejših ljudi; za njihova tedenska srečanja in dodatne aktivnosti je skrbelo 616 usposobljenih voditeljic in voditeljev. Beležili smo 9% porast obsega skupin glede na prejšnje leto; izračunali, da je bil vsak starejši človek mesečno vključen povprečno 7,3 ure. Mrežo so koordinirale ena zaposlena strokovna vodja-koordinatorka nacionalne mreže in 24 lokalnih organizatorjev (pogodba o delu).

Seštevek ur opravljenega prostovoljnega dela je pokazal, da smo s prostovoljnim delom ustvarili obseg dela za 68 polno zaposlenih delavcev.

- Naš 120 urni Program usposabljanja in izobraževanja voditeljev SSLS je potrdila in sofinancirala Socialna zbornica Slovenije ter ga ovrednotila s štirimi točkami, kar je pomembno za napredovanje strokovnih delavcev in sodelavcev v strokovne nazive.
- Izdelali in sprejeli smo strokovni koncept in metodologijo za izvajanje medgeneracijskih taborov.

Leto 2002 so zaznamovali naslednji dogodki in dosežki:

- Izdali smo prvo in zatem še tri številke revije Prepletanja, ki je bila zelo lepo sprejeta. Urejanje revije je prevzela naša kolegica Ema Brelih iz Idrije.
- Posvetili smo se pripravi in izvedbi celostne podobe Združenja in izdali zloženko, v kateri smo prikazali poslanstvo, dejavnost organizacije, njen razvoj, temeljne značilnosti programa Skupine starih ljudi za samopomoč, program usposabljanja prostovoljcev, temeljna etična načela sodelujočih v programu.
- Program usposabljanja za vodenje skupin so zaključile 103 osebe, na novo pa je začelo izobraževanje 53 voditeljev.
- Zasnovali smo nove lokalne mreže SSLS v Celju, Laškem in Logatcu ter dopolnili mreže v Mariboru, Slovenski Bistrici, na Koroškem, v Beltincih in v Trebnjem. Nastale so nove mreže skupin v domovih za starejše: v Trebnjem, Grmovju, v Sončnem domu v Mariboru, na Prevaljah in v Ljutomeru.
- Praksa nam je pokazala, da je smotrno načrtovati razvoj projekta tako, da se v določenem okolju zbere skupina najmanj 20 kandidatov, ki vstopijo v proces usposabljanja in proti koncu že ustanavljajo svoje skupine, te pa se takoj na začetku povežejo v lokalno mrežo skupin. Na ta način je možno zagotoviti redno intervizijo, supervizijo za voditelje in seveda kasnejše povezovanje v lokalna medgeneracijska društva.
- Teme Programa usposabljanja organizatorjev lokalnih mrež so bile: evalvacija programov, motiviranje izvajalcev, promocija, financiranje in trženje.
- Medgeneracijska društva so v sodelovanju z Združenjem organizirala 5 medgeneracijskih taborov na različnih lokacijah.

Česarkoli se na taboru lotimo, te ali one aktivnosti, vse ima en sam namen: v nas vzpodbuditi zanimanje za sočloveka, solidarnost in sproščenost.

- Program SSSLs smo izvajali v sodelovanju s 15 medgeneracijskimi društvi, 48 domovi za starejše, 32 centri za socialno delo, dvema krajevnima odboroma Rdečega križa, dvema lokalnima skupinama Karitas, Društvom medicinskih sester.
- Iz letnih poročil vseh sodelujočih smo dobili naslednje podatke: v Sloveniji ob koncu leta 2002 v naši mreži deluje 462 SSSLs, (255 v domovih upokojencev, 205 v domačem okolju). V vsaki skupini je povprečno 10 oseb, ki preživijo na mesec v svoji skupini povprečno sedem ur in pol. V programu sodeluje 4790 starejših ljudi in 707 prostovoljnih sodelavcev-voditeljev skupin.
- **Prvič smo za sofinanciranje dejavnosti pridobili sredstva FIHA - Fundacije invalidsko humanitarnih organizacij.**
- Danica Matjanec je bila mentorica dveh pripravnicam socialnim delavkam, ki sta kandidatki za zaposlitev.
- **Mag. Tone Kladnik, začetnik programa SSSLs in dolgoletni predsednik ter prostovoljka Ana Jakič, sta dobila nagrado oziroma priznanje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za izjemne dosežke in prispevek pri razvoju strokovnega oziroma prostovoljnega dela na področju socialnega varstva (predlagatelj Združenje).**

Leto 2003 je pustilo v delovanju Združenja naslednje pomembne sledi:

- Aktivno smo sodelovali na raznolikih strokovnih srečanjih, posvetih in kongresih, predstavljali program, njegovo razvejanost in prispevek k medgeneracijskemu povezovanju.
- V polnem zagonu je bilo ustanavljanje strokovne službe Združenja. 17. aprila 2003 smo za dobo enega leta zaposlili Danijelo Zimšek Kralj, diplomirano socialno delavko, za organizacijo regionalne mreže v Podravski, Pomurski in Koroški regiji, 16. junija pa še Martino Slokar, prav tako diplomirano socialno delavko, za organizacijo regionalne mreže na Obali, Krasu in na Goriškem. Blanka Kositer je 3. februarja 2003 sklenila delovno razmerje za nedoločen čas za izvajanje tajniških in knjigovodskih opravil. Pri nastavljanju in ažuriranju podatkovnih baz nam je veliko pomagala javna delavka Simona Segi, ki je bila naša sodelavka v času od 25. februarja 2003 do 30. junija 2005.
- Na šestih lokacijah smo izvajali usposabljanje za 104 nove voditelje, usposabljanje organizatorjev lokalnih mrež je bilo usmerjeno v pridobivanje znanj za vodenje intervizijskih skupin.
- Supervizijo smo izvajali v Novem mestu, Žalcu in Radovljici.
- Na slavnostni akademiji 26. septembra smo v Mengšu proslavili 16. obletnico ustanovitve prve Skupine starih ljudi za samopomoč in dobrih 10 let delovanja Združenja. 920 prostovoljkam in prostovoljcem smo podelili priznanja in se jim zahvalili za opravljeno delo. Dogodek je bil dobro medijsko pokrit.
- Ob koncu leta je delovalo 492 skupin, na novo je bilo ustanovljenih 45 skupin, z delovanjem je prenehalo 10 skupin, 4 pa so izstopile (špekulacije zaradi konkuriranja na javnih razpisih, nepripravljenost izvajati program v skladu s sprejetimi strokovnimi izhodišči). Statistika kaže vključenost 5202 uporabnikov (starih ljudi) in 726 izvajalcev (voditelji-prostovoljni sodelavci), ki so opravili 110.105 ur prostovoljskega dela ter tako dosegli fond ur, ki je letna obveza za 60 redno zaposlenih ljudi v RS.
- Mrežo skupin smo razpredli že v 88 slovenskih občinah, jo usmerjali v sodelovanju s 15 medgeneracijskimi

V letu 2003 sodeluje:
 88 slovenskih občin,
 15 medgeneracijskih
 društev in sekcij,
 54 domov za starejše,
 28 centrov za socialno
 delo,
 6 nevladnih oranizacij.

društvi in sekcijami Združenja, v 54 domovih za starejše, v 28 centri za socialno delo in šestimi drugimi nevladnimi organizacijami. Z vsemi izvajalci smo začeli sklepati pogodbe o medsebojnih pravicah in obveznostih pri izvajanju programa SSLS.

- Z zaposlitvijo dveh organizatorik regionalnih mrež, smo vsaj v nekaterih okoljih delno razbremenili organizatorje lokalnih mrež. Bolj načrtno je tekla evalvacija programa v lokalnih mrežah na intervizijskih skupinah ter na rednih srečanjih organizatorjev lokalnih mrež na regionalni in nacionalni ravni.
- Štiri voditeljice skupin so opravile raziskave o učinkih programa pod mentorstvom Fakultete za socialno delo, Radojka Kobentar pa je za pripravo svojega magistrskega dela "Socialni odnosi v starosti" anketirala kar 183 udeležencev naših skupin.

V letu 2004 je Združenje:

- Pridobilo status humanitarne organizacije, ki deluje na področju socialnega varstva.
- Usposabljali smo 139 novih voditeljev, začeli pripravljati program usposabljanja za organizatorje lokalnih in regionalnim mrež SSLS.
- Razvili in vpeljali smo lasten model dela v intervizijskih in supervizijskih skupinah, izvajalcem usposabljanja so se pridružile mlajše kolegice.
- V sodelovanju s Pravno informacijskim centrom nevladnih organizacij smo pripravljali načrt za reorganizacijo v Zvezo društev. V javno razpravo smo poslali osnutke temeljnih dokumentov, vodili smo razpravo o bodočih relacijah med lokalnimi medgeneracijskimi društvi in drugimi subjekti, ki so sodelovali pri izvajanju programa. Tako smo premagovali odpore in strahove, hkrati pa motivirali lokalna društva, da so izvedla v svoji sredini predhodne priprave in postopke.

- V strokovni službi smo imeli redno zaposlene že tri strokovne delavke, ki so bile ves čas v stiku z 18 organizatorji lokalnih mrež in 33 kontaktnimi osebami v okoljih, kjer mreža še ni bila tako razvejana. Sedež strokovne službe je bil v Mariboru, poslovna enota v Ajdovščini. Večino delovnih sestankov smo imeli v Ljubljani, na Masarykovi 23, kjer je bil sedež Združenja in smo imeli dogovorjeno souporabo sejne sobe.

- Medgeneracijska društva so organizirala pet medgeneracijskih taborov na različnih lokacijah.
- Med letom je bilo ustanovljenih 35 novih skupin, 31 jih je prenehalo z delom, ob koncu leta je delovalo 486 skupin, s 5264 starejšimi ljudmi in 762 voditeljicami oz. voditelji. 85 % starejših oseb je bilo starih nad 65 let, 15% pa mlajših (stanovalci posebnih socialno varstvenih zavodov, mlajši invalidi v skupinah v domačem okolju).
- Ob koncu petletnega financiranja je MDDSZ opravilo analizo izvajanja programa. Dobili smo dobro oceno in pozitivno referenco za sofinanciranje v naslednjem petletnem obdobju.
- Odločili smo se za snemanje dokumentarnega filma o naši dejavnosti. Pridobili smo sodelavca Ivana Merljaka in se po dogovorjenem scenariju selili po Sloveniji.

Leto 2005 je bilo zelo razgibano:

- 7. junija 2005 je bila v Ljubljani ustanovna skupščina Zveze društev za socialno gerontologijo Slovenije, v katero je vstopilo 15 medgeneracijskih društev in Združenje. Vodenje Zveze je skupščina zaupala Zmagi Prošt. Zvezo smo v statutu opredelili kot pravnega in vsebinskega naslednika Združenja. Imeli smo precej težav pri prenosu statusov (javni interes, humanitarna organizacija) in pogodbe o sofinanciranju z Združenja na Zvezo, tako da smo bili prisiljeni delovati v pravnem

Imamo trdno in strokovno vodeno mrežo in tako bomo delovali tudi naprej. Želimo ohraniti kakovost, ne pa hlastati po večjem obsegu.

prometu po dveh tirih, kot Združenje oziroma kot Zveza. Na srečo smo bili dobro pripravljeni na to spremembo in nastala dvojnost med nami ni povzročala dvomov ali sporov.

- Usposabljali smo 117 kandidatov za vodenje skupin. Za delavce strokovne službe in organizatorje lokalnih mrež smo izpeljali tri strokovna srečanja. Osrednja tema je bila glede na predvideno menjavo v vodstvu: Pomen izgradnje odnosov in sodelovanje med člani tima. Devet strokovnih sodelavk in sodelavec je obiskovalo usposabljanje za supervizorje pri Socialni zbornici.
- Na osmih medgeneracijskih taborih je sodelovalo 297 udeležencev.
- Ob koncu koledarskega leta je delovalo 480 skupin (273 v domovih, 207 v domačem okolju) s 5185 starejšimi člani in 768 prostovoljci. S prostovoljnim delom v skupinah in pri organiziranju lokalnih mrež, smo dosegli 132.944 delovnih ur, kar lahko pretvorimo v letno delovno obvezo, ki jo opravi 64 delavcev.

Življenje je enkratno in neponovljivo. Je kot reka, ki se rodi iz kapljice in kmalu mogočno dere prek kamenja in ga brusí. A se naposled umiri. Oplemenitena s spoznanji ter veliko potencialno, a majhno kinetično energijo.

Zdaj je film tu in začne svojo "življenje". In toliko bolj bo živ med vami, kolikor bolj ga boste gledali, vzeli za svojega. Kot dokument časa in kot del vaše lastne identitete.

Ivan Merljak

- Na razpisu MDDSZ je bil program Skupine starih ljudi za samopomoč v nacionalni in lokalnih mrežah ponovno izbran za petletno sofinanciranje za obdobje 2005 - 2009.
- MDDSZ je pri pripravi dokumenta Nacionalni akcijski načrt o socialnem vključevanju (NAP/vključevanje). Naš program je bil prikazan kot model dobre prakse.
- Izteklo se je petletno obdobje uresničevanja Nacionalnega programa socialnega varstva, v katerem je bila kot dopolnilni program opredeljena vzpostavitev 900 skupin starih ljudi za samopomoč. Prispevali smo največji delež, zagotovo pa tudi najbolj trdno in strokovno vodeno ter podprto mrežo in presodili, da bomo v tem obsegu delovali vnaprej, saj želimo ohraniti kakovost, ne pa hlastati po večjem obsegu.
- Aktivno smo sodelovali na 2. kongresu socialnega dela v Portorožu ter na 18. mednarodnem kongresu EURAGa v Ljubljani, kjer smo prvič javno predvajali dokumentarni film Življenje je kot reka. Gostje iz evropskih držav so nam priznali, da smo prav po zaslugi tega programa v veliki prednosti pred drugimi in da gre zares za socialno inovacijo.
- Sodelavki Danijela Zimšek Kralj in Martina Slokar sta opravili v okviru dopolnilnega študija za priznanje univerzitetne izobrazbe na Fakulteti za socialno delo dve pomembni aplikativni raziskavi o programu SSLS.
- Socialni delavki Nataliji Brodar smo omogočili izvajanje pripravništva v sodelovanju s Socialno zbornico Slovenije - v programu razvoj kadrov v socialnem varstvu. Od julija je naša sodelavka v Mariboru v programu javnih del Marija Dobič in opravlja razna administrativna dela.
- **Danica Matjanec, naša prva redno zaposlena strokovna delavka se je novembra 2005 upokojila; nasledila jo je Majda Hrovat, univ. dipl. socialna delavka, dolgoletna prostovoljka in lokalna organizatorica v domžalskem Jesenskem cvetu. Urejali smo tudi delovne prostore za enoto v Domžalah.**
- **Danica Matjanec je prejela nagrado MDDSZ za izjemne dosežke pri strokovnem delu na področju socialnega varstva.**

V letu 2006 smo:

- Celo koledarsko leto smo poslovali kot Zveza in kot Združenje; vodili smo dvojno knjigovodstvo in računovodstvo ter pojasnjevali na ministrstvu, zakaj smo šli v reorganizacijo. Sredi junija smo dočakali odločbo ministra o podelitvi statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva in odločbo o dodelitvi statusa humanitarne organizacije ter vpis v oba registra. Dogovarjali smo se posebej še za prenos pogodbe in konec decembra dobili signal, da bo januarja 2007 MDDSZ sklepalo pogodbo z Zvezo društev za socialno gerontologijo Slovenije kot vsebinskim in pravnim naslednikom Združenja.

Vrstile so se številne predstavitve programa in organizacije na strokovnih srečanjih, slovesnostih, posvetih, fakultetah, v domovih za starejše in drugod.

- Sprejeli in objavili smo dopolnjen Pravilnik o izvajanju programa SSLS in ga objavili v reviji Prepletanja ter na spletni strani.
- Usposabljanje 134 novih voditeljev je potekalo v Žalcu, Tolminu, Kopru, Domžalah in v Mariboru. Približno polovica jih vstopa na mesto bivših voditeljev, ki po dolgih letih odhajajo, druga polovica pa ustanavlja svoje, nove skupine.
- Za 20 organizatorjev regionalnih in lokalnih mrež SSLS smo izvedli 10 urni program dodatnega usposabljanja.
- Na podlagi javnega poziva smo izbrali referenčno skupino izvajalcev programov usposabljanja in skupino supervizorjev.
- Na sedmih medgeneracijskih taborih je sodelovalo 264 udeležencev, predstavnikov vseh treh generacij.
- Vrstile so se številne predstavitve programa in naše nevladne organizacije, na strokovnih srečanjih, na slovesnostih ob okroglih obletnicah, na posvetih v lokalnih skupnostih, na fakultetah, v domovih za starejše, na sedežu Rdečega križa Slovenije, na festivalu za 3. življenjsko obdobje, v medgeneracijskih društvih. Kjer je bilo mogoče smo predvajali film Življenje je kot reka. 3. oktobra so ga zavrteli tudi na Televiziji Slovenija.
- Projektne skupine so pripravljale predlog programa dopolnilnega usposabljanja za organizatorje regionalnih in lokalnih mrež, za pripravo priročnika za vodenje skupin, za pripravo praznovanja 20. obletnice delovanja skupin in 15. obletnice ustanovitve društva.
- V strokovni službi je sodelovala pripravnica Tatjana Prašnikar, univ. dipl. socialna delavka.
- Beležili smo ustanovitev 33 novih skupin, 15 skupin je prenehalo delovati, 12 jih je izstopilo iz mreže. Nastaja nova mreža v domu Tisje v Šmartnem pri Litiji. Strokovne delavke zveze so tesno sodelovale z 21 organizatorji lokalnih mrež in 29 kontaktnimi osebami.
- Ob koncu leta je delovalo 486 skupin, 5132 starejših ljudi in 755 voditeljev. Med voditelji je tako ta trenutek 399 prostovoljcev (52,84 odstotka), ki delajo na področju socialnega varstva in 356 prostovoljcev (47,16 odstotka), ki so zaposleni na drugih področjih oziroma so upokojeni. Kar 126 prostovoljcev-voditeljev skupin je iz vrst upokojenecv.

Uporabljeni viri:

- Jože Ramovš, Tone Kladnik, Branka Knific in sodelavci: Skupine starih za samopomoč, metodični priročnik. Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo, Ljubljana 1992
- Interna gradiva Združenja za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije: Končna poročila o izvajanju programa s področja socialnega varstva za leta 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 in 2006, poslana sofinancerju Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve

mag. Tone Kladnik

Kako je biti ti?

Sisti, ki nas s svojim odnosom, položajem v življenju, zahtevami in podobno, potisne na pot razvoja, nas po eni strani navdaja z veseljem, na drugi pa z rahlo jezo. S približno takimi občutki sem se srečeval vseh teh dvajset let dela v skupinah za samopomoč. Prijetni občutki, obogateni z empatičnimi odnosi v skupinah, so mi omogočili preoblikovanje in osebnostno zorenje, ki se je na nek način kazalo tudi pri članih skupin, po drugi strani pa me je navdajala z rahlo jezo rigidnost institucij, iz katerih smo prostovoljci prihajali in tistih, v katerih smo se angažirali, otopelost oziroma nezainteresiranost srednje generacije za stare ljudi ter povsem obrobni položaj tretje generacije in njena nemoč, da bi tudi ob podpori posameznikov srednje generacije, karkoli spremenila. Pretekli dve desetletji mojega pristnega druženja s starimi ljudmi, tako v instituciji kakor tudi v domačem okolju, mi pomenita najvišjo šolo življenja, ki se ne more primerjati z nobenim univerzitetnim študijem. Od dejstva, da sem se kot 37-letni socialni delavec starim ljudem in institucijam, v katerih nekateri preživijo zadnja leta življenja, najraje izognil, do povsem novih spoznanj in občutkov, da se med njimi dobro počutim, jim z zanimanjem prisluhnem in se od njih učim ter se v skupinskem delu napolnim z energijo za delo, ki ga profesionalno opravljam. Ob njihovih izkušnjah se učim ločevati zrnje od plevela, kateri problemi so pomembnejši in katere informacije so neuporabne, kako najučinkoviteje najti rešitev, stvari logično povezovati ter sklepati iz preteklih izkušenj. Ob njih uspevam lažje nadzorovati čustva, predvsem negativna, kot sta jeza in nepotrpežljivost ter iz naših večletnih povezav prihajam čustveno bolj moder.

Svežina v stroki socialnega dela

Pogled na preteklih 20 let dela v projektu je na splošno zelo vzpodbuden in za marsikoga navdušujoč. Tudi sam se ne morem izogniti temu občutku. Večkrat se sprašujem, zakaj je imel projekt v svojih začetkih toliko ovir. Jasno mi je, da se k vzpodbudnemu delu, o katerem je bilo veliko napisanega in povedanega in od katerega je kar žarela pozitivna energija, radi priključijo tudi takšni "prostovoljci", ki bi brez aktivne participacije vedrili in oblačili v "soju žarometov", predvsem takrat, ko se pobirajo sadovi predanega in uspešnega dela. Velika večina sodelujočih je svoje delo v skupinah sprejelo kot dodaten izziv za osebnostno rast in napredek na strokovnem področju, vendar tudi tistih drugih nikoli ni povsem zmanjkalo.

Začetek projekta nikakor ni bil preprost in enostaven. Razen začetne energije in znanja ustanoviteljev prvih dveh skupin, ki je bila posledica usposabljanja za delo z alkoholiki in njihovimi družinami pri dr. Janezu Ruglju in potrebe starih ljudi v instituciji, da bi bil njihov enolični vsakdan, vsaj občasno zapolnjen z druženjem v skupinah, ni bilo nobenih vzpodbud za začetek dela.

20
LET

20. obletnica programa Skupine starih ljudi za samopomoč

15
LET

15. letnica organizacije

Zanimiva so bila takratna strokovna stališča, ki sem jih pred začetkom dela predstavil na kolegiju Centra za socialno delo Koper, kjer sem bil zaposlen na področju dela z alkoholiki in njihovimi družinami:

- Skupina se bo sestajala enkrat tedensko, ob četrtek, v dopoldanskem času v prostorih Doma upokojencev Izola. Delo v skupini bo trajalo 1,5 ure.
- Obravnavali bomo različne teme, ki bodo člane interesirale (življenje pred prihodom v dom, razlogi za prihod, sedanje življenje, stiki z matičnim okoljem in sorodniki, interesi, potrebe, možnosti aktivnega življenja v tretjem življenjskem obdobju...).
- Redno bomo spremljali posamezne aktualne dogodke doma in v svetu in o njih razpravljali. V začetku delovanja skupine bodo za obveščanje skrbeli voditelji, kasneje pa člani skupine.
- Če bo izražen interes, bomo organizirali možnost občasnih obiskov članov skupin v matičnem okolju.
- Program bomo sprotno razvijali, glede na potrebe skupine in njen razvoj.

Izhodišča so bila sprejeta in na ta način je bila pot za začetek dela odprta, zelo zgodaj pa smo prostovoljci na lastnih hrbtih občutili, kaj pomeni biti drugačen, iskati nove poti do ljudi in v stroki socialnega dela ter infiltracija iz zunanjih institucij socialnega varstva v totalno institucijo. Trčili smo ob zid nerazumevanja in očitkov kot na primer:

- lotili ste se dela, ki je naloga zaposlenih v domu upokojencev;
- za stanovalce doma je v zavodu v celoti poskrbljeno;
- gotovo imate v okviru svojega delovnega časa premalo dela in se silite tja, kjer vam ni mesto.

Prišlo je celo do prepovedi opravljanja skupinskega dela v domu v rednem delovnem času, čemur je sledila modra in enoglasna odločitev voditeljev, da bomo delali pač takrat, ko nismo v službi. Zanimiva je bila tudi reakcija osebja v domu - predvsem vodilnega, saj je novo nastajajočo obliko dela razumelo kot prikrito grožnjo in kontrolo njihovega dela. Takšno stanje se je pri marsikaterem akterju takratnih dogodkov ohranilo še do danes in je npr. mreža skupin starih ljudi za samopomoč v DU Izola še vedno "pogojno sprejeta" in v glavnem naslonjena na resurse zunanjih prostovoljcev, ki ne glede na vzdušje v zavodu, vztrajamo že več kot dve desetletji.

Že kmalu po začetkih dela v skupinah smo se voditelji zavedli, da potrebujemo razumevanje in podporo za vztrajanje. Tako smo se 6.10.1988 pričeli tudi organizirano sestajati in si vliivali pogum. Večino nas so motivirale prav ovire, s katerimi smo se srečevali na vsakem koraku. Tolažili smo se z dejstvom, da ima upešno delo vedno številne prepreke preden se uveljavi in dokaže. Če ne bi delali pomembnega dela, nas bi pustili pri miru. Ni namreč bilo v navadi, da v socialnem delu neko projektno delo kar traja in se razvija. Mnogo več je bilo projektov, ki so zelo zablesteli po teoretičnih izhodiščih in hitro ugasnili, po navadi zaradi premajhne vztrajnosti izvajalcev. Med seboj smo se razumeli, saj smo bili za skupinsko delo življenjsko zainteresirani. Kmalu je delo v naši intervizijski skupini dobilo osnovne okvire, ki smo jih takrat strnili v naslednje točke:

- planiranje dejavnosti v skupinah,
- reševanje strokovnih dilem,
- spremljanje strokovne literature,

Gibanje ustvarja novo solidarnost v okviru vsakdanjega življenja, solidarnosti, ki je pred desetletji že obstajala, pa na žalost, zaradi vse bolj izraženega hlepenja po materialnih dobrinah, skoraj v celoti zamrla.

- mentorstvo mlajšim voditeljem in pomoč pri njihovem uvajanju v samostojno vodenje skupine,
- predstavljanje zanimivih knjižnih novosti.

Poleg varnosti, ki smo je bili deležni vsi sodelujoči, je intervizijska skupina predstavljala dobro učno bazo za nadaljnje delo in razvoj vsakega udeleženca. Za vztrajanje so bile odločilne lepe povratne informacije od članov skupin. Mene so se najbolj dotaknile besed pokojnega I. B., ki je zaradi posledic sladkorne bolezni oslepel in je na enem od srečanj povedal: "Četrtek je edini dan v tednu, ki se ga resnično veselim." Potrditev sem dobil tudi v besedah pokojnega G. J. ki je v nem izmed pogovorov rekel: "Če ne bi bilo teh skupin, ne bi v domu slišal nobene pametne besede. Povsod samo jamranje in kritika. Mi pa se v miru med seboj pogovorimo o pomembnih stvareh. V miru in spoštovanju, kot ljudje."

Gibanje, ki je zajelo vso Slovenijo

Odziv strokovne in širše javnosti na novo obliko dela je bil navdušujoč. Razen v matičnem okolju, kjer smo ustanovili prve skupine, je bilo v večini krajev, kjer so izrazili interes za ustanavljanje skupin, vse jasno. Pokrivajo namreč prazen prostor, ki ga nobena institucija s svojimi zaposlenimi na more zapolniti. Kažejo se kot odlična rešitev za probleme osamljenosti in prostor za zadovoljevanje nematerialnih potreb, dobra rešitev za reševanje problema poklicne izgorelosti strokovnih delavcev, dodatna možnost pri zagotavljanju obstanka čim večjemu številu starih ljudi v domačem okolju, mlajšim upokojujencem kot dobra naložba za čase, ko se bo njihova socialna mreža zrahljala, za stanovalce domov pa dobra terapija za stranske učinke totalne institucije, manj konfliktnosti in obolelnosti ter bistveno viško kvaliteto življenja v zavodu.

V njem si vsak udeleženec sam, z lastnimi potenciali rešuje težave in dviga nivo kvalitete življenja. Nadomestna socialna gnezda omogočajo, da so ljudje manj odvisni od uradnih institucij, bolj so sposobni videti stvarnost življenja, pripravljeni in sposobni so prevzemati odgovornost, zainteresirani so tudi za druge ljudi, zanimajo jih številne dejavnosti, privlačijo jih tako stare kot tudi moderne stvari, njihov pogled je usmerjen v prihodnost, skrbijo za svoje zdravje in ga skrbno varujejo, negujejo svojo zunanost in se znajo sprostiti. Njihova osebnost je kljub poznim letom v stalnem razvoju.

Projekt kot otrok, ki ga je potrebno skrbno varovati

Tega poglavja ne morem pisati drugače kakor v dvojini. Delo v skupinah starih ljudi za samopomoč, je bil najin partnerski ali skoraj družinski projekt, saj sta se vanj vključevala tudi sinova Klemen in Jaka ter tako ob pristnih stikih s stanovalci doma, zorela kot človeka. Ena lastovka namreč še ne prinese pomladi, dve pa že gnezditata in valita, ter poskrbita za zarod. Približno tako, kot starši poskrbijo za svoj naraščaj, sva midva z Branko skrbno bdela nad vsako malenkostjo, ki je bila povezana s tem delom. Skupine so postale sestavni del in eno pomembnejših torišč najinega življenja in namenjala sva jim podobno količino pozornosti kakor najinima sinovoma. Nikoli ni bio škoda časa za karkoli, kar je popestrilo delo s starimi ljudmi. Znala sva vanje vgraditi vse svoje potenciale in jih hkrati braniti in zagovarjati pred tistimi, ki jim iz različnih razlogov niso želeli najboljše. Uživala sva v njihovem razvoju in preraščanju v vseslovenski projekt, ponos stroke socialnega dela. Neizmerno sva trpela, ko je bil ogrožen in naredila sva vse, da je njegov razvoj tekel uravnoteženo in v korist starim ljudem. Spoznanje, da se največ zlorab dogodi v družinskem krogu, se je potrdilo tudi pri našem

V projektu s 486 skupinami danes sodeluje:

- 5132 starih ljudi,
- 755 voditeljev – prostovoljcev; med njimi 21 organizatorjev lokalnih mrež in 29 kontaktnih oseb,
- 28 centrov za socialno delo,
- 54 domov upokojujencem,
- 18 medgeneracijskih društev,
- 88 občin,
- številne nevladne organizacije.

delu. Zastavila sva vse svoje moči, da sva ga zaščitila, saj sva se ob njem tudi sama prebujala in razvijala v pokončna strokovnjaka. Predana skrb za stare ljudi naju je navdihovala in osvobajala. Dolgo časa nisva vedela, da se v gnezdu, ki smo ga spletli na začetku, skriva tudi kukavičje jajce, ki je iz njega padlo koncem devedesetih let in smo se oddahnili, projekt pa je svobodno zadihal in doživel popoln razcvet.

Dokaj različna sta izhodiščna položaja tistih, ki v prostrani snežni belini poženejo majhno kepico navzdol po strmini in tistih, ki se ji na njeni poti postopoma pridružujejo. Midva sva se kljub občasnim težavam pri delu v projektu čutila dovolj stabilna in močna ter na ta način omogočala projektu poganjanje globokih korenin. Ob stabilnih voditeljih, širom po Sloveniji, ki so se delu priključevali, je le-to dobilo svoj naravni, pristni okvir.

Tudi ob osamosvojitvi in profesionalizaciji tega dela je ostala v ospredju najina naklonjenost poti v samostojnost, saj sva se zavedala, da bi bila posedovalnost ali pa indiferečnost in brezbriznost, kaj slaba popotnica za projekt, ki smo ga s takšno filigransko natančnostjo gradili dve desetletji. Starševska ljubezen je namreč edina ljubezen, katere končni cilj mora biti ločitev.

Zaključek

V projektu socialnega varstva smo s tradicijo in ugodnimi učinki na vse udeležence s starimi ljudmi ustvarili socialno-delavski odnos, v katerem je osnovna dejavnost - temeljno delovno orodje socialnega dela, pogovor. V njem nismo hlinili le fizične prisotnosti, pač pa smo si prizadevali za osebno navzočnost. Na enakopravnem nivoju, v katerem smo voditelji v položaju hvaležnih in spoštljivih učencev, je med nami sogovorniki stekel proces soustvarjanja rešitev. V vseh teh letih smo v naših srečevanjih uporabljali jezik opogumljanja in dodajanja moči, kar je stare ljudi prepričalo, da vstopajo v enakopraven proces, ki jim zagotavlja ob njihovi kreativnosti še varnost in človeško toplino. V resnem, odgovornem in v dolgi rok usmerjenem delu, je izstopal osebni odnos, ki je bogatil vse udeležence in nas definiral kot sodelavce v skupnem projektu. Tako enim, kot drugim je dodajal moč pri odkrivanju in širjenju svojih potencialov in orodij v sebi kakor tudi okoli sebe.

Iz umetne socialne mreže smo preko različnih dejavnosti, predvsem pa preko osebnega odnosa in angažiranosti ustvarili novo naravno socialno mrežo, za kar je v poznih letih potreben še dodatni napor. Vsa ta leta, vložen trud v delo in širjenje projekta dokazujejo, da je med voditelji skupin in starimi ljudmi v skupnih prizadevanjih možen le temeljni odnos, ki zahteva enakost in je enak temeljnemu odnosu mož - žena, oče - sin, ali mati - otrok.

V pogovorih, ko prihaja tudi do izpovedi globokih osebnih stvari, mora sogovornik čutiti empatijo in oporo, občutek, da smo ga slišali in se mu pridružili v doživljanju. Takrat je treba znati pozabiti na sebe in se poglobiti ter vprašati, kako je biti ti.

Empatija zdravi in preoblikuje vedno obojestransko. Zdravi in preoblikuje tako tistega, ki daje kot tudi tistega, ki sprejema. Meja med dajanjem in sprejemanjem je zabrisana.

Dobro je, da včasih pomislimo, kdo komu več daje.

Prepričan sem, da so takšno širino in kvaliteto projekta omogočili odnosi, ki smo jih vsa ta leta skrbno gojili in negovali. Takšni, ki niso vsakdanji v delovnih kolektivih, pač pa prevladujejo v družinah, ki omogočajo skladen razvoj vsem njihovim članom.

Starši v svoje otroke posejemo semena, ki z njimi rastejo v življenju. Jasno je, da le-ti ne morejo preživeti s čutno medlostjo in brezizrazno vseenostjo. Ždenje se v teh primerih ne kaže kot nevtralnost, pač pa kot mrtvilo.

Pionirji tega dela smo se potrudili, da smo v projekt zasejali semena veselja, zaupanja in iskrenosti do ljudi na sploh.

Priznanja in zahvale

Posebno zahvalo za 15 in več letno podporo in sodelovanje na nacionalnem nivoju v programu Skupine starih ljudi za samopomoč prejmejo:

mag. Tone Kladnik, univ. dipl. soc. del., višji svetovalec,

Branka Knific, univ. dipl. soc. del., višja svetovalka,

Zmaga Prošt, univ. dipl. psih., višja svetovalka.

Seznam oseb, ki vodijo skupine starih ljudi za samopomoč 15 in več let:

Ljubica Ivanov,	Dragica Rihter,	Irma Čebašek,
Marija Vrtovec,	Ana Jakič,	Vlasta Gabrič,
Marija Primc,	Marija Sorgo - Brec,	Tanja Renčelj,
Nataša Renko,	Stanija Ivanišič,	Vida Zupanc,
Tone Kladnik,	Kristina Kočevar,	Ljupka Cahunek,
Branka Knific,	Anica Repnik,	Marijeta Šumič,
Ivanka Voroš,	Metoda Bole - Finžgar,	Jožica Srečnik,
Danica Matjanec,	Irena Pražnikar,	Mirjana Mlakar,
Mirjana Majhenič,	Tatjana Pogorelčnik,	Marjana Sečen,
Mira Ipavec,	Lidija Golavšek,	Minka Demšar,
Silvano Gregorič,	Mira Vlašič,	Romana Kumer,
Majda Pušnar,	Ema Brelih,	Slavka Mijoč,
Elena Goljevšček,	Metka Pavšič,	Zorica Špital.
Vilma Kosič,	Janja Grošelj,	
Jože Bevc,	Ana Čebulj,	

Prostovoljno delo in še posebej prostovoljno delo na socialnem področju na svojski način povezuje posameznika z družbenim tkivom, v katerega je vpet. Skozi prostovoljno proso- cialno delovanje posameznik razmejuje dobrine s soljudmi in s svojo skupnostjo. Daje in prejema, zagotavlja vsaj nekaj varnosti drugim in obenem povečuje lastno varnost.

Anica Mikuš-Kos

Prostovoljstvo je eden temeljnih kamnov civilne družbe, saj oživlja najplemenitejša stremjenja človeštva - prizadevanja za mir, svobodo, priložnost, varnost in pravičnost za vse ljudi.

Univerzalna deklaracija o prostovoljstvu

20
LET

20. obletnica programa Skupine starih ljudi za samopomoč

15
LET

15. letnica organizacije